

ISSN 2076-1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Гілея

*Науковий вісник
збірник наукових праць*

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 116 (№ 1)

Київ – 2017

16. Второй этап командно-штабного учения начался в Вооруженных Силах Беларуси [Elektronnyi resurs] // BelTA. – 2016. – Режим доступу: <http://www.belta.by/society/view/vtoroj-etap-komandno-shtabnogo-uchenija-nachalsja-v-vooruzhennyh-silah-belarusi-210691-2016/>.

17. Białorus [Elektronnyi resurs] // Polska pomoc. – 2016. – Режим доступу: <https://www.polskapomoc.gov.pl/m/Bialorus,8.html>.

18. Poland and Lithuania: Bad Blood [Elektronnyi resurs] // The Economist. – 2012. – Режим доступу: <http://www.economist.com/node/21549987>.

19. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи / [В. С. Крисаченко, М. Т. Степико, О. С. Власюк та ін.]. – К.: НІСД, 2003. – 632 с.

20. Шеремет П. Как погубили единого кандидата в Беларуси [Elektronnyi resurs] / П. Шеремет // Белорусский партизан. – 2015. – Режим доступу: <http://www.belaruspartisan.org/politic/305345/>.

21. Горбулін В. П. Камо грядеши? [Elektronnyi resurs] / В. П. Горбулін // Дзеркало тижня. – 2013. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/kamo-gryadeshi-.html>.

22. Липа Ю. І. Всеукраїнська трилогія: у 2 т. / Ю. І. Липа. – Київ: МАУП, 2007. – Т.2. – 392 с.

References

1. Horbulin V. P. Khytromudra nevyznachenist novoho svitoporiadku [Elektronnyi resurs] / V. P. Horbulin // Dzerkalo tyzhnia. – 2016. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/khytromudra-nevyznachenist-novogo-svitoporiadku-.html>

2. Horbulin V. P. Tochka bifurkatsii [Elektronnyi resurs] / V. P. Horbulin // Dzerkalo tyzhnia. – 2016. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/tochka-bifurkatsii-.html>.

3. Ukrainська держава в XX столітті: Історико-політологічний аналіз / О. Дерхачов [та ін.]. – К.: Політична думка, 1996. – 448 с.

4. Dziuba I. M. Internatsionalizm chy rusyfikatsiia? / I. M. Dziuba. – К.: Vydavnychiy dim «KM Academia», 1998. – 276 с.

5. Po ofitsialnymu dannym, beloruskiy yazyk ispolzuet 23% naseleniya strany [Elektronnyi resurs] // Naviny.by. – 2012. – Режим доступу: http://naviny.by/rubrics/society/2012/02/21/fic_news_116_387459.

6. Belarus [Elektronnyi resurs] // Observatory of Economic Complexity. – 2014. – Режим доступу: <http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/blr/>.

7. Ekanomika [Elektronnyi resurs] // Prezident Respubliki Belarus. – 2016. – Режим доступу: http://president.gov.by/by/economy_by/.

8. Gazprom transgaz Belarus [Elektronnyi resurs]. – 2016. – Режим доступу: <http://belarus-tr.gazprom.ru/>.

9. Galchenyuk V. Kak Sulciman Kerimov s Aleksandrom Lukashenko possorilsya [Elektronnyi resurs] / V. Galchenyuk // Salidarnasts. – 2013. – Режим доступу: http://www.gazetaby.com/cont/art.php?sn_nid=59326.

10. Pavlovets Yu. Vmesto obyedeniya «MAZ» i «KamAZ» stali konkurentami drug drugu. Kto vinovat? [Elektronnyi resurs] / Yu. Pavlovets // Ritm Evrazii. – 2016. – Режим доступу: <http://www.ritmurasia.org/news-2016-04-11-vmesto-obedincnija-maz-i-kamaz-stali-konkurentami-drug-drugu-cto-vinovat-22901>.

11. Krylov A. Soyuznoe gosudarstvo prodolzhaet zhit [Elektronnyi resurs] / A. Krylov // Vzglyad. – 2015. – Режим доступу: <http://vz.ru/politics/2015/3/3/732460.html>.

12. Helahaev A. Vajskovyya bazy RF u zamezhzhy: reshtki savetskai velichy i zdabytki novykh aktau aghresii [Elektronnyi resurs] / A. Helahaev // Belsat. – 2015. – Режим доступу: <http://belsat.eu/news/vajskovyya-bazy-rf-u-zamezhzhy-reshtki-savetskaj-velichy-i-zdabytki-novykh-aktav-aghresii/>.

13. Glava beloruskogo MID o rossiyskoy aviabazе v Belarusi: vopros na dannom etape zakryt [Elektronnyi resurs] // Tut.by. – 2016. – Режим доступу: <http://news.tut.by/politics/491808.html>.

14. Voennaya doktrina Respubliki Belarus [Elektronnyi resurs] // Ministerstvo oborony respubliki Belarus. – 2016. – Режим доступу: http://www.mil.by/ru/military_policy/doktrina/.

15. Komandno-shtabnoe uchenie nachalos v Vooruzhennykh Silakh Belarusi [Elektronnyi resurs] // BelTA. – 2016. – Режим доступу: <http://www.belta.by/society/view/uchenie-po-otrabotke-spetsoperatsij-v-krizisnyh-rajonah-projdet-v-vooruzhennyh-silah-belarusi-210159-2016/>.

16. Vtoroy etap komandno-shtabnogo ucheniya nachalsya v Vooruzhennykh Silakh Belarusi [Elektronnyi resurs] // BelTA. – 2016. – Режим доступу: <http://www.belta.by/society/view/vtoroj-etap-komandno-shtabnogo-uchenija-nachalsja-v-vooruzhennyh-silah-belarusi-210691-2016/>.

etap-komandno-shtabnogo-uchenija-nachalsja-v-vooruzhennyh-silah-belarusi-210691-2016/.

17. Białorus [Elektronnyi resurs] // Polska pomoc. – 2016. – Режим доступу: <https://www.polskapomoc.gov.pl/m/Bialorus,8.html>.

18. Poland and Lithuania: Bad Blood [Elektronnyi resurs] // The Economist. – 2012. – Режим доступу: <http://www.economist.com/node/21549987>.

19. Ukrainська політична нація: генеза, стан, перспективи / [В. С. Крисаченко, М. Т. Степико, О. С. Власюк та ін.]. – К.: НІСД, 2003. – 632 с.

20. Sheremet P. Kak pogubili yedinogo kandidata v Belarusi [Elektronnyi resurs] / P. Sheremet // Beloruskiy partizan. – 2015. – Режим доступу: <http://www.belaruspartisan.org/politic/305345/>.

21. Horbulin V. P. Kamo hriadeshy? [Elektronnyi resurs] / V. P. Horbulin // Dzerkalo tyzhnia. – 2013. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/kamo-gryadeshi-.html>.

22. Lyba Iu. I. Vseukrainska trylohiia: u 2 t. / Iu. I. Lyba. – Kyiv: MAUP, 2007. – Т.2. – 392 с.

Леонтів І. О., студент, Інститут міжнародних відносин, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), i.leontief@gmail.com

Геополітичний фактор в українсько-білоруських відносинах

Найкращою віссю для забезпечення достатньої безпеки України з української геополітичної точки зору є Північ-Південь, з Чорним морем і білоруськими болотами, що діють в якості опори для того, щоб допомогти країні захистити свої межі безпечно і західні кордони. Однак досягнути цього неможливо без Білорусі в союзі з Україною, але сучасна Білорусь по суті є російським протекторатом.

Аналізуються потенційні моделі білоруського розвитку і враховуються останні тенденції в країні. Росія як і раніше є основною проблемою для всіх в регіоні Східної Європи, тим паче для України в зв'язку з тим, що її імперативна потреба забезпечення безпеки підживляється самою присутністю Росії в Білорусі. Проте, вплив Росії може спадати в довгостроковій перспективі, і здається, що білоруська влада розуміє проблеми, які він викликає. Іншим потенційно потужним актором в цій галузі є Паліца, чия добре розвинена білоруська стратегія може стати причиною для задоволення. Найближчі оптимальні моделі для України був би союз з Литвою і Білоруссю, який може створити бар'єр для стримування Росії, не дозволяючи також і потенційного поширення польського впливу.

Ключові слова: Білорусь, Україна, Росія, Паліца, Литва, Східна Європа, геополітика, зовнішня політика.

УДК 070+004.7:316.485.26:323(477)

Бадер А. В., кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та правознавства, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (Україна, Старобільськ), bader@meta.ua

Вплив інформаційної складової збройного насилля на політичний процес в Україні¹

Встановлено, що інформаційна складова збройної агресії, розв'язаної проти України мала значний вплив на політичний процес у нашій державі. З'ясовано, що проти України були застосовані найбільш ефективні технологічні прийоми впливу на масову аудиторію, серед яких слід назвати: упродовження чутка, провокацію, дезінформацію, психологічний тиск, диверсифікацію громадської думки та створення мозаїчного контенту. Висвітлено та проаналізовано приклади застосування зазначених технологій в інформаційному просторі України. Виявлено, що інформаційний вплив застосовувався з урахуванням моделі світу, що вже була сформована у значній частині громадян України, які мешкали на сході та півдні нашої держави. Констатовано, що оказана особливості інформаційної агресії проти України, суттєво підвищувала ефективність маніпуляції громадською думкою.

Ключові слова: збройне насилля, інформаційна складова, інформаційна війна проти України.

З 2014 р. Україна втягнута у збройне протистояння, що розгорнулось на нашій території, подається опонентом як громадянська війна, однак на практиці

¹ Публікація містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці Державного фонду фундаментальних досліджень за конкурсним проектом Ф – 71.

є сучасним видом збройної агресії, що отримала назву «Гібрида війна». Зазначений вид збройного насилля в період підготовки та проведення базується на інформаційному компоненті. Саме сучасні засоби комунікації, розповсюдження доступу до мережі Інтернет, поява та шалена популярність соціальних мереж надали можливість маніпуляції громадською думкою та впливу на формування ментальних уявлень у населення. Результатом такого роду агресії стало налаштування громадян проти власного уряду, зміна політичного керівництва та, навіть, розв'язання внутрішніх збройних конфліктів у державах-опонентах, що і було застосовано проти нашої країни. Україна виявилась неспроможною ефективно протистояти інформаційній агресії нового покоління. Відповідно, для вироблення дієвого механізму захисту нашої політичної системи актуальним та необхідним є проведення наукового аналізу засобів та методів впливу на населення, реалізованих в українському інформаційному просторі.

Особливої актуальності проблеми, пов'язані з інформаційним протистоянням, набули в другій половині ХХ ст., коли технічні засоби впливу на масову аудиторію стають широко розповсюдженими. З цього періоду проблемам державної інформаційної політики та інформаційної безпеки починають приділяти увагу відомі західні вчені, а саме: У. Боудіш, Н. Вінер, П. Кеннеді, Л. Коке, М. Лібікі, С. Мец, Дж. Стейн, Т. Томас, Е. Тоффлер, С. Хантінгтон та багато інших. Достатньо великий об'єм матеріалу з проблем захисту національних інформаційних ресурсів, маніпулятивних технологій та інформаційних війн напрацювали російські дослідники, зокрема: Л. Войтасик, В. Домарьов, С. Гриняєв, А. Панарін, С. Расторгуєв, С. Комов, Г. Рогозін, В. Седьнов, В. Щурігін та ін.

Вітчизняні науковці за роки незалежності також опублікували достатньо велику кількість наукових розвідок з теми нашої статті. Серед українських дослідників, які розробляють проблеми інформаційної вразливості людини, суспільства та цивілізації в цілому, інформаційних загроз для держави, пошуку механізмів інформаційної безпеки слід назвати І. Горбатенко, В. Долгова, О. Литвиненко, М. Ожевана, Г. Почепцова, О. Старішева, О. Талкіна, А. Юричко, К. Данилішина, С. Сосніна, В. Толубко, Л. Макаренко, Т. Бельську, С. Шаванова, О. Дубаса, Н. Гуріна, Ю. Нестеряка, В. Гурковського та ін. Отже, з дотичної до нашої теми проблематики напрацьовано достатньо великий об'єм матеріалу як зарубіжними, так і вітчизняними вченими. Однак, проблема інформаційної війни в Україні як компоненту збройної агресії проти нашої держави є, на сьогоднішній день, не достатньо розробленою.

Основним завданням статті є виявлення засобів та методів впливу інформаційного компоненту збройного насилля на політичний процес в Україні та розкриття сутності та технології ведення інформаційної війни проти нашої держави.

З 2014 р. Україна перебуває у стані неоголошеної війни з Російською Федерацією, що анексувала Автономну Республіку Крим та частину Луганської і Донецької областей. Разом з тим, задовго до безпосереднього збройного протистояння, проти України була розв'язана інформаційна війна. Форми,

методи, технології та засоби вказаної інформаційної агресії не нові, вони розроблені та описані у науковій літературі ще наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., що є опосередкованим доказом реальної спланованості інформаційної атаки проти України. Враховуючи значно менший, порівняно з супротивником, об'єм ресурсів, інформаційних можливостей та повну підпорядкованість комунікації опонента українській владі, громадському сектору та журналістам досить складно налагодити повноцінний захист свого інформаційного простору.

На наш погляд слід назвати наступні факти, що можна вважати проявами інформаційної війни та підготовчим етапом збройної агресії проти України. Так звана «Сирна війна» між Україною та Росією розпочалася в лютому 2012 р., із заборону Росспоживнагляду ввозити українські сири на територію Російської Федерації. Через ЗМІ до населення Росії була доведена інформація про те, що в сирах українських виробників нібито містилася пальмова олія. Перевірка українських сироварів не виявила слідів використання у продукції рослинних жирів. Однак, не отримавши підтвердження своїх підозр Росспоживнагляд висунув нові претензії – до технології їх виробництва. У квітні всі ці звинувачення були зняті, а у травні поставки відновилися, проте ця заборона суттєво зашкодила українським підприємствам. Так, за даними Національної асоціації молочників «Укрмолпром», в 2012 р. виробництво жирних сирів знизилося на 7,6%. У результаті зазначеної інформаційної атаки близько 6000 українців були звільнені з роботи, а бюджет недоотримав 15 млн. грн. [1].

Ще одним проявом інформаційної агресії проти України слід вважати так звану «цукеркову війну», початком якої стала заборона Російською санітарною службою постачання до Росії продукції компанії «Roshen» – одного з найбільших виробників кондитерських виробів в Україні. У молочному шоколаді цієї фірми був, нібито, виявлений бензопірен. Конфлікт мав відверто політичне підґрунтя. Зараз цілком зрозуміло, що справа була не в бензопірені, адже цукерки «Roshen» поставляються і до Європи, де стандарти якості не нижче, а у тому, що в українських ЗМІ було опубліковано проект угоди про асоціацію України з ЄС, і Росія у такий спосіб намагалась завадити Україні підписати угоду. Наслідком зазначеного інформаційного впливу стало скорочення випуску продукції на чотирьох кондитерських фабриках «Roshen» – київській, вінницькій, мариупольській та кременчуцькій, що призвело до звільненя сотень робітників.

Особливої уваги заслуговують українсько-російські «газові» війни, що теж слід віднести до інформаційних. Загалом газовий фактор до недавнього часу був одним з основних засобів маніпулятивного впливу Росії на Україну. Політичне керівництво Російської Федерації неодноразово ввавалось до шантажу українського уряду ціною на газ, розповсюдженням чуток про крах нашої економіки через скорочення поставок газу, компрометації України як надійного транзитера блакитного палива. На сьогоднішній день російські спецслужби намагаються роздмухувати громадянське протистояння за допомогою тарифної проблеми. Слід додати, що жодна з укладених україно-російських газових угод не була виконана до кінця, а дві країни,

між якими підписаний договір про дружбу, пережили кілька інформаційних «газових воєн», а сьогодні фактично є в стані війни у фізичному вимірі. Це протистояння корінним чином вплинуло на політику аналізованих держав та сприйняття один одного українським та російським населенням.

Отже, інформаційні війни, як правило, передують реальним (фізичним) війнам. Наприклад, російсько-грузинська війна в інформаційному полі почалася задовго до реальної війни в Південній Осетії і мала політичне підґрунтя, так само, як і сьогоднішня неоголошена російсько-українська війна.

Загалом, низка дослідників проблеми інформаційних війн називають два підходи щодо суті та змісту цього явища. Американський – це сукупність заходів, що використовуються для досягнення інформаційної переваги над супротивником шляхом впливу на його інформаційні системи, комп'ютерні мережі, суспільну й індивідуальну свідомість та підсвідомість населення, особового складу армії, державного керівництва. Однак, найбільш важливим у цьому варіанті є те, що ця перевага випливає із цивілізаційних можливостей країни, що веде подібну війну, і надає своєрідний шанс наблизитись до неї, прийнявши як орієнтир її рівень життя та модель розвитку.

Абсолютно протилежною названому варіанту побудові інформаційного впливу є модель, застосована Росією проти України, оскільки вона передбачає розгляд інформаційних війн у агресивному розумінні, як знищення чи підкорення собі супротивника через інформаційно-технічні та інформаційно-психологічні прийоми боротьби. Окрім того, постійне застосування вказаних жорстких засобів пропаганди, як в середині країни, так і ззовні, стали невід'ємною частиною існуючого державно-політичного режиму Російської Федерації. Одним із доказів цього є те, що рішення про застосування інформаційної агресії вирішується на самому вищому політичному рівні цієї країни [2].

Відповідно до розуміння суті та змісту інформаційної війни політичним керівництвом РФ були обрані наступні основні прийоми ведення інформаційних операцій, що, до речі, мають напрацьовані та не раз апробовані шаблони їх застосування, висококваліфікований кадровий потенціал і масштабні технічні засоби здійснення. Одним з основних є і фінансовий фактор. Так, кошти залучені до інформаційної війни Росією обчислюються сумами у десятки мільярдів американських доларів. Слід також підкреслити, що наявний у Російській Федерації політичний режим надав можливості застосування «цивільних» засобам масової інформації, як механізму інформаційного протистояння. Зона впливу російських ЗМІ спрямована як на зовнішню аудиторію, в даному випадку проти України, так і на внутрішнього споживача, який теж є безпосереднім об'єктом інформаційних маніпуляцій.

На нашу думку, слід підкреслити, що сучасна антиукраїнська пропаганда ведеться Росією в дусі так званої «Гібридної війни», отже без офіційного, формального оголошення стану війни. Також слід підкреслити ще один важливий ідеологічний аспект. Із аналізу змісту інформаційної агресії стає зрозуміло, що Росія бореться не зі збройними силами України, чи з її

державно-політичним керівництвом, а проти України як явища загалом, проти українців як національно-політичного суб'єкта.

Російська Федерація реалізує свій вплив у інформаційному просторі проти України за допомогою наступних основних прийомів – дезінформація, деморалізація, дифамація. Дезінформація спрямована на нав'язування суспільству викривлених чи відверто брехливих уявлень про факти реальної дійсності в Україні, компрометацію політики держави, маніпулювання масовою свідомістю тих громадян, які звикли споживати продукт російських ЗМІ. У даному контексті варто сказати, що російські експерти з інформаційної війни реалізували просту, однак досить ефективну технологію. Вони обрали один з найбільших жавів, що існує в громадській свідомості пострадянського суспільства і прив'язали його до України і всього українського. Конкретним проявом зазначеного є наступні штами «фашистський» Майдан, київська «хунта», «жидобандерівці», «нацистська» національна гвардія, що плавно переходять з одного інформаційного потоку в інший, формуючи відповідне, заздалегідь сплановане уявлення про ситуацію в Україні.

Деморалізація суспільства реалізується через підштовхування до морального розкладу, зниження рівня дисципліни та морально-психологічного стану особового складу збройних сил, патріотично налаштованого населення. У повідомленнях, що спрямовані на деморалізацію акцентується увага на фактах військових невдач української сторони, політичних і військових прорахунках керівництва, незадовільному стані матеріального забезпечення, фізичній і психологічній втомі силовиків від бойових зіткнень та обстрілів, негативному сприйнятті української влади проросійськи налаштованим населенням.

У російській інформаційній агресії проти України широко застосовується дифамація – використання інформаційних каналів, у тому числі офіційних, для поширення версій, припущень, чуток і відвертої брехні з метою компрометації людини, органу, країни. Російські ЗМІ та підконтрольні соціальні мережі заповнені масою сюжетів, що є показовими проявами дифамації, у них розповідається і про «кровожерливість» майданівців, і про злочини «Правого сектору», і про жорстокість «карателів» з Національної гвардії, і про бездушність українських військових, яких, не дивлячись на результати міжнародних експертиз, звинувачують у знищенні малайзійського пасажирського лайнера, обстріли мирних поселень «касетними снарядами» тощо.

Загалом інспірація фактів та інсценування новин є базовим методом російської пропаганди, мета якої – запустити в Україні громадський рух, спрямований на дискредитацію та повалення існуючого державного устрою. Кінцевим результатом цих дій є розчленування країни та ліквідація національної державності. Путінська теза про Україну як «державу, що не відбулася» зайвий раз підтверджує, що кінцева мета цієї війни переконати українців не в перспективності російського шляху, а у відсутності альтернативи, за допомогою знищення українства у всіх його проявах.

На наш погляд, слід більш детально розкрити техніку та засоби, застосовані проти України в

інформаційній війні. Можна виокремити такі основні методи цієї агресії:

- 1) поширення чуток;
- 2) провокація;
- 3) дезінформація;
- 4) психологічний тиск;
- 5) диверсифікація громадської думки.

Однією з найбільш поширених та ефективних технологій інформаційної війни є чулки. Основною причиною виникнення чуток учені називають відсутність або недостатню повноту офіційної інформації, а також поширення суперечливої, недостатньо аргументованої інформації. Психологи наголошують на тому, що важливою причиною поширення чуток є недостатня емоційна забарвленість інформації, що поширюється. Компенсація емоційної недостатності і реалізується через чулки. Нестабільна, кризова ситуація в державі – сприятливе середовище для появи чуток. Низький рівень політичної свідомості громадян та некомпетентність з тих чи інших актуальних питань теж слід віднести до основних факторів, що провокують розповсюдження чуток. Технологія застосування чуток широко застосована в інформаційній агресії проти України. Варто згадати, що у 2014 р. суспільно-політична ситуація на Сході нашої держави розхитувалась розповсюдженням чуток про автобуси з «Правим сектором», що рухаються на Донбас. На сьогоднішній день у суспільній свідомості українського народу активно фігурують штучно створені чулки стосовно постійного підняття тарифів, швидкого падіння гривні, краху економіки тощо.

Одним з основних елементів технології ведення інформаційних війн є провокація. Провокація – це інформаційна операція, що змушує суперника використовувати програшу для себе стратегію та лінію поведінки. Провокацією слід вважати ситуацію зі збитим малайзійським лайнером. На сьогоднішній день поширена версія, що Росія намагалась збити власний цивільний літак, щоб звинувативши у цьому Україну та виправдати введення регулярних військ на територію нашої держави. Бойовики так звані «ЛНР» та «ДНР» також постійно вдаються до провокації на лінії розмежування з метою підштовхнути ВСУ до активної відповіді, що надасть можливість звинуватити Україну у порушенні «Мінських домовленостей».

Сутність дезінформації полягає у введенні об'єкта в оману щодо справжніх намірів суб'єкта дій. Існує достатньо велика кількість методів реалізації дезінформування. Серед основних слід назвати наступні. Тенденційне викладення фактів, що полягає в упередженому висвітленні тих чи інших подій за допомогою спеціально підібраних правдивих даних. Дезінформація від «зворотного» – надання правдивої інформації у перекрученому вигляді чи в такий спосіб, щоб вона сприймалась об'єктом впливу як брехня. Термінологічне «мінування» – полягає у викривленні суті принципово важливих, базових термінів загально-світоглядного та оперативного-прикладного характеру [3].

Більшість сюжетів російські телевізійних новин про Україну є проявом дезінформування, в їх побудові застосовуються всі із вище названих методів впливу на масову аудиторію. Вже класичним прикладом явного дезінформування став сюжет, що вийшов на Першому російському телеканалі 12 липня 2014 р. про нібито

розп'ятого українськими силовиками хлопчика [4]. Абсолютна брехня була миттєво розповсюджена іншими російськими ЗМІ та поширена в соцмережах, а російська аудиторія отримала чергову порцію нагнітання страху та ненависті до української армії. Загалом російські ЗМІ формують образ Росії як лідера антизахідного світу, а Путіна – як головного поборника тих цінностей, якими, як він заявляв, Захід знехтував [5]. Треба також враховувати і широкую аудиторію, на яку розповсюджується інформаційний вплив Російської Федерації, що охоплює більшість території колишнього Радянського Союзу [6].

Психологічний тиск є також одним з основних методів інформаційного впливу. Він полягає у залученні громадськості з метою підштовхування її до певної запланованої моделі поведінки. Реалізується психологічний тиск через доведення до об'єкта відомостей про реальну чи надуману загрозу, прогнози щодо репресій, переслідувань, убивств, за допомогою шантажу, здійснення вибухів, підпалів, масових отруєнь, захоплення заручників, інших терористичних чи диверсійних акцій.

Події в Одесі 2 травня 2014 р. слід віднести до проявів психологічного тиску у російсько-українській інформаційній війні. Так, у Службі безпеки України заявили про те, що з метою психологічного тиску на аудиторію під час висвітлення російськими телеканалами цих подій була застосована технологія «25-го кадру». Начальник прес-служби СБУ Марина Остапенко продемонструвала журналістам відеофрагмент випуску новин телеканалу «Росія-24», у якому в куті екрана з'являються малопомітні написи: «підпал: «Правий сектор», «людей убивають бандерівці», «нацгвардія – вбивці». СБУ встановила, що російські ЗМІ використовують інші методи психологічного тиску, зокрема показ деталізованих сцен вбивств і насильства з метою емоційного впливу на глядача [7].

Ще одним методом впливу на масову аудиторію є диверсифікація суспільної свідомості. Сутність цього методу полягає у розпорошенні уваги громадськості за допомогою переключення її на вирішення різних штучно створених проблем. Представник групи «Інформаційний спротив» В'ячеслав Гусаров стверджує, що Кремль вдається до нових інформаційних атак з метою ескалації конфлікту на сході України та тиску на українське керівництво, а кінцевим завданням цих дій є змусити прийняти московський сценарій урегулювання конфлікту. Експерт називає наступні напрями цієї атаки:

- нав'язування точок зору про неспроможність української влади керувати державою та приймати раціональні рішення;

- створення уявлень про те, що наразі для української еліти більш важливими є запобігти виборам до парламенту, ніж події на Сході України;

- формування негативних суджень про воєнно-політичне керівництво України та про те, що хаотичні бойові дії призводять до невинуватих жертв серед сил АТО;

- поширення поглядів про те, що українська армія на Сході України деморалізована та неспроможна вести бойові дії, а також про недовіру особового складу до керівництва;

– нав'язування думки про те, що Україна без російського газу прийде до тарифного колапсу та краху економічної системи [6].

Одним з трагічних результатів широкомасштабної інформаційної війни стали суттєві зміни у суспільній свідомості росіян та українців в аспекті сприйняття один одного. Зазначене підтверджують результати досліджень проведених російською соціологічною організацією Левада-Центр та Київським міжнародним інститутом соціології. Так, з лютого по травень 2014 р. (до початку активних бойових дій на Сході України) чисельність позитивно налаштованих до Росії українців різко скоротилася (з 78% до 52%). У Росії кількість позитивно налаштованих до України громадян скоротилася, за той же проміжок часу, із 66% до 35%, а кількість негативно налаштованих росіян зростає з 26 до 49% [8].

Таким чином, інформаційна війна проти України була розв'язана набагато раніше, ніж безпосередня збройна агресія. В протистоянні, що розгорнулось у нашому інформаційному просторі, Росією були застосовані найбільш ефективні технологічні прийоми впливу на масову аудиторію серед яких слід назвати: упродовження чуток, провокація, дезинформація, психологічний тиск та диверсифікацію громадської думки. Окрім того, інформаційний вплив застосовувався з урахуванням моделі світу, що вже була сформована у значної частини громадян України, які мешкали на сході та півдні нашої держави, а це суттєво підвищило ефективність маніпуляції громадською думкою. На сьогоднішній день очевидно, що для України життєво необхідним є налагодити дієвий механізм захисту власного інформаційного простору, а, отже, у подальшому корисним буде застосувати напрацьований у цій статті матеріал для вироблення практичних рекомендацій протидії зазначеній агресії.

Список використаних джерел

1. Дымов В. Украина – Россия: последствия сырной войны [Електронний ресурс] / В. Дымов // Информационное агентство УНИАН. – Режим доступу: <http://www.unian.net/news/495666-ukraina-rossiya-posledstviya-syrinoivoyni.html>.
2. Інформаційне повідомлення. Радник Путіна запропонував вдарити по українській армії, поки вона не зміцніла [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.net/politics/926969-sovetnik-putina-predl-ojil-udarit-po-ukrainskoy-armiichtobyi-nedat-ey-okreput.html>
3. Петрик В. Сутність інформаційної безпеки держави, суспільства та особи [Електронний ресурс] / В. Петрик. – Режим доступу: <http://justinian.com.ua/article.php?id=3222>
4. Ложь: расписание в эфире Первого канала [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.stopfake.org/lozhraspyatie-v-efire-pervogo-kanala/>
5. Джил Догерті (Jill Dougherty). Усі брешуть, або як трансформувалися російські ЗМІ [Електронний ресурс] / Джил Догерті. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/33880>
6. Гусаров В. Кремль розпочав нову інформаційну операцію проти України [Електронний ресурс] / В. Гусаров. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/34281>
7. У СБУ заявили, що російські канали застосовують проти телеглядачів «25-й кадр» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/politika/u-sbu-zayavili-scho-rosiyski-kanali-zastosovuyut-protiteleglyadachiv-25-y-ka-dr-350517.htm>
8. Почепцов Г. Росія і Україна у співстваленні їх комунікативно-пропагандистських можливостей [Електронний ресурс] / Г. Почепцов. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/33291>

References

1. Dymov V. Ukraina – Rossija: posledstviya syrnoj vojny [Elektronnyj resurs] / V. Dymov // Informacionnoe agenstvo UNIAN. – Rezhim dostupu: <http://www.unian.net/news/495666-ukraina-rossiya-posledstviya-syrinoivoyni.html>.
2. Informatsiynne povidomlennya. Radnyk Putina zaproponuvav vdaryty po ukrayins'kiy armiyi, poky вона не зміцніла [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.unian.net/politics/926969-sovetnik-putina-predl-ojil-udarit-po-ukrainskoy-armiichtobyi-nedat-ey-okreput.html>
3. Petryk V. Sutnist' informatsiynoyi bezpeky derzhavy, suspil'stva ta osoby [Elektronnyj resurs] / V. Petryk. – Rezhym dostupu: <http://justinian.com.ua/article.php?id=3222>
4. Lozh': raspjatie v jefire Pervogo kanala [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.stopfake.org/lozhraspyatie-v-efire-pervogo-kanala/>
5. Dzhyll Doherti (Jill Dougherty). Usi breshut', abo yak transformuvalysya rosiys'ki ZMI [Elektronnyj resurs] / Dzhyll Doherti. – Rezhym dostupu: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/33880>
6. Husarov V. Kreml' rozpochav novu informatsiynu operatsiyu proty Ukrayiny [Elektronnyj resurs] / V. Husarov. – Rezhym dostupu: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/34281>
7. U SBU zayavyly, shcho rosiys'ki kanaly zastoso-vuyut proty telehlyadachiv «25-y ka-dr» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://tsn.ua/politika/u-sbu-zayavili-scho-rosiyski-kanali-zastosovuyut-protiteleglyadachiv-25-y-ka-dr-350517.htm>
8. Pocheptsov H. Rosiya i Ukrayina u spivstavlenni yikh komuni-kativno-propahandyst-s'kykh mozhylyvostey [Elektronnyj resurs] / H. Pocheptsov. – Rezhym dostupu: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/33291>

Bader A. V., Candidate of History Science, Docent of Politology and Science of Law Department, GI «Luhansk Taras Shevchenko National University» (Ukraine, Starobilsk), bader@meta.ua

The influence of the information component of armed violence on Ukraine political process

Established that the information component of armed aggression unleashed against Ukraine had a significant impact on the political process in our country. It was found that Ukraine was applied to the most effective processing methods of influence on mass audience among which are: the introduction of hearsay, provocation, disinformation, psychological pressure, diversification of public opinion and create a mosaic of content. Deals and analyzed examples of these technologies in Ukraine information space. Revealed that information influence applied based model of the world that already had formed in large part of Ukrainian citizens, who lived on the east and south of our country. Ascertained that said feature information aggression against Ukraine significantly increased the effectiveness of manipulating public opinion.

Keywords: armed violence, the information component, information war against Ukraine.

УДК 340.12

Власенко Ю. К.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри гуманітарних і правових дисциплін, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (Україна, Кривий Пир), ulianna1501@mail.ru

ІДЕЙНА ОСНОВА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Обґрунтовується потреба ідейного фундаменту для інтеграційних процесів в українському суспільстві. Відзначається наявність системної кризи, що вимагає її концептуального осмислення на державному рівні. Аналізується вплив гостро поставлених суспільно значущих питань на процес перетворення атомізованого українського суспільства в інтегровану організаційну суспільну єдність. Автор вважає за доцільне обрати в якості соціо-групової основи розбудови українського суспільства саме український етнос та в якості ідейної основи – національну ідею, яка спроможна об'єднати безлічність до соціально-економічної, релігійної чи будь-якої іншої приналежності. Відзначається потреба системного підходу до державного врегулювання як внутрішнього, так і зовнішнього вектору політики.

Ключові слова: інтеграція, соціо-групова структура суспільства, середній клас, національна ідея, базові цінності культури.